

קול צופיד

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

עֶקֶב - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָאֱלֹהִים זְצוּק"ל

הַשִּׁיעוּר לַעֲלִיּוֹ נִשְׁמַת :

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָאֱלֹהִים זְצוּק"ל

פֶּרֶשֶׁת הַשָּׁבוּעַ : עֶקֶב

הַשִּׁיעוּר נִמְסַר ע"י הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל, בִּשְׁנַת תַּשְׁס"ב.
זִכֵּר לַחֲרוֹבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

כִּי אִם לִירֵאָה

בִּפְרֶשֶׁת הַשָּׁבוּעַ נִאֲמַר : "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה ה' אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם לִירֵאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, לֵלַכְתָּ בְּכָל דְּרָכֶיךָ לֵאחָבָה אוֹתוֹ לַעֲבֹד אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לֵבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְשַׁמּוֹר אֶת מִצְוֹת ה' וְאֶת חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מוֹעֵט, אֲבָל לְאַחֵר מִכֵּן מִפְּרֵט עוֹד וְעוֹד דְּבָרִים. וְעַל זֶה הַגְּמָרָא בְּמִסְכַּת בְּרֻכּוֹת (דף ל"ג ע"ב) מִקְשָׁה : "אִטּוּ יִרְאֵת שָׁמַיִם מִלֵּילָת זֹוֹטְרֵתִי הִיא !! וְהָאֵל אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא מְשֻׁמֵּר ר' שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָנָי : אֵין לוֹ לְהַקְבִּי"ה בֵּית גִּנְזִיּוֹ אֵלָּא אוֹצֵר שֶׁל יִרְאֵת שָׁמַיִם שְׁנֵאמַר 'יִרְאֵת ה' הִיא אוֹצֵר' (יְשַׁעְיָה ל). וְהַגְּמָרָא מִתְרַצָּת : אֵין, לִגְבִּי מִשָּׁה - מִלֵּילָת זֹוֹטְרֵתִי הִיא (עֵינִי שֶׁם). וְכִי הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְמִשָּׁה רַבְּנָה בְּלֶבֶד, אִם לְמִשָּׁה רַבְּנָה יִרְאֵת הִיא דְּבַר קֶטָן, לְכָל יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן ? (עֵינִי כָּלִי יָקָר עַל הַתּוֹרָה וְאוֹר הַחַיִּים שֶׁם) וְהַסְבִּירוּ כַּמָּה הַסְבָּרִים, אִם אָדָם מִבְּטֵל אֶת דַּעְתּוֹ וְרוֹצֵנוּ כְּלָפִי מִשָּׁה רַבְּנָה וּמָה שְׁלִימָד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִקְבֵּל בְּקִלּוֹת גִּיעוֹ לִידֵי יִרְאָה. וְעַל זֶה הַסְבִּירוּ הַמְּפָרְשִׁים מִה שְׁאֲמָרוּ חֲזוֹ"ל הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאֵת שָׁמַיִם (בְּרֻכּוֹת ל"ג ע"ב).

וְעַל פִּי זֶה אוֹמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה בְּתַהֲלִילִים : "אֲחַת שְׂאֵלֹתֵי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֶּשׁ" - רַק דְּבַר אֶחָד, אֲבָל לְאַחֵר מִכֵּן הוּא כּוֹתֵב "שְׁבִתִּי בֵּית ה' כָּל יְמֵי חַיִּי, לַחֲזוֹת בְּנוֹעָם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, כִּי יִצְפְּנִי בְּסוּכָה" וְכו'. וְעַל זֶה אֲרוֹ חֲזוֹ"ל בְּמִדְרַש 'שׁוֹחֵר טוֹב' (פֶּרֶק כ"ז) : "אֲמַר לוֹ הַקְבִּי"ה (לְדוֹד) : בְּתַחֲלִילָה אֲנִי אוֹמֵר אֲחַת שְׂאֵלֹתֵי מֵאֵת ה' שְׁבִתִּי בֵּית ה' כָּל יְמֵי חַיִּי, וְחֹזֶרֶת וְאֲמַרְתָּ לַחֲזוֹת בְּנוֹעָם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. כְּלוּמָר, זֶה לֹא אֲחַת אֲלֵא הַרְבֵּה דְּבָרִים. עוֹנֵה דּוֹד הַמֶּלֶךְ וְאוֹמַר : רַבִּישׁ, לְמַדְתִּי מִמֶּךָ שְׁכַתּוֹב 'וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה ה' אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל מֵעַמְּךָ' וְכו' וְאַחֵר כֵּךְ פִּתְחָת עֲלֵינוּ בְּמִצְוֹת הַרְבֵּה שְׁנֵאמַר 'לֵלַכְתָּ בְּכָל דְּרָכֶיךָ וּלְאַחָבָה אוֹתוֹ', הִיוּ דִּי לַעֲבֹד לְהִיּוֹת כְּרַבּוֹ".

וְיֵשׁ מִסְבָּרִים, הָאֵמֶת שֶׁהַקְבִּי"ה מִבְּקֵשׁ רַק אֲחַת יְכִי אִם לִירְאָה, וְאִם יֵשׁ יִרְאָה אִזִּי כָּל שָׂרָר הַדְּבָרִים בָּאִים מֵאֵלֵיהֶם. וְכֵן דּוֹד מִבְּקֵשׁ לִשְׁבֹּת בֵּית ה', וְאַחֲ"כַּי לְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ וְכו' זֶה תוֹצֵאָה. וְבִיאָרוֹ הַדְּבַר הוּא, יֵשׁ הַעוֹבָדִים אֶת הַקְבִּי"ה מֵאֵחָבָה, וְיֵשׁ מִיִּרְאָה, וְיֵשׁ מִיִּרְאָה הַרּוּמָמוֹת. אֲבָל הַדְּרִישָׁה מְכַל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הִיא יִרְאֵת ה', פֶּחַד מִה', פֶּחַד שְׁמָא לֹא יִקְבֵּל גֵּן עֵדֶן אוֹ מַעוֹנָשׁ. וְיֵשׁ שְׁעוֹבָדִים מֵאֵחָבָה, וְיֵשׁ מִיִּרְאָה הַרּוּמָמוֹת שֶׁהִיא עוֹלָה עַל הַכֹּל.

ט"ו בַּב - צִנְיָנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

הַגְּמָרָא אוֹמַרְת בְּמִסְכַּת תַּעֲנִית (דף כ"ו ע"ב) : "אֲמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל : לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בָּאב וּבִיּוֹם הַכִּיפּוּרִים שְׁבַחַם בְּנוֹת יִירוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת בְּכָלִי לְבָן שְׂאוּלִים, וְהָיוּ אוֹמְרוֹת : 'בַּחֹר שֶׁאֵין עֵינֶיךָ'. וְכָל זֶה כִּי גַם בְּשַׁעָה זֹו שֶׁל שִׁידוּךְ וּמִצִּיאַת כֹּלָה הָיוּ הַבְּחוּרִים צָנוּעִים וְלֹא מִסְתַּכְלִים בְּבִנּוֹת עַד שֶׁהָיוּ צָרִיכוֹת לֹמַר לָהֶם : "שֶׁאֵין נָא עֵינֶיךָ". כַּעַת אֲתָה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל כִּיאֲסוּר לְאָדָם לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה עַד שִׁירְאָנָה שְׁמָא תִּגְנֶה עֲלָיו, וְכַתּוּב וְאֵחָבֶת לְרַעַךְ כְּמוֹךְ (וְעֵינִי לְקִידוּשִׁין דָּף מ"א ע"א).

שְׁקָר הַחֵן וְהַבֵּל הַיּוֹפִי

וְכַתּוּב : "שְׁקָר הַחֵן וְהַבֵּל הַיּוֹפִי אִשָּׁה יִרְאֵת הִיא תִּתְהַלֵּל". אָדָם אִינוֹ יִכּוֹל לְהִשְׁתַּבַּח עַל עֲצוּמוֹ שֶׁהוּא יָפֵה, וְכֵן אִשָּׁה אִינָה יִכּוֹלָה לְהִשְׁתַּבַּח לֹמַר שֶׁשֶׁלָּה חֵן וְיּוֹפִי, כִּי חֵן וְיּוֹפִי הַקְבִּי"ה נוֹתֵן בְּחִסְדּוֹ, וּמָה לוֹ לְאָדָם לְהִשְׁתַּבַּח בְּצַדִּיקָה שֶׁקֵּבֵל ?? "כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֶּׁכֶל וְיִדּוּעַ אוֹתִי", אִשָּׁה יִרְאֵת ה' הִיא תִּתְהַלֵּל. אִם אָדָם יִרְאֵת שָׁמַיִם הוּא יִכּוֹל לְהִתְגַּאוֹת בְּזֹה, כִּי הוּא עֲצוּמוֹ עַבְדּוֹ וְיִגְעַל וְהִגְעִיל לְדִרְגָּה זֹו.

"עַתָּה יִדְעַתִּי כִּי יִרְאֵת אֱלֹהִים אֲתָה"

וְיֵשׁ לְדַעַת שֶׁשֶׁ יִרְאֵת וְיֵשׁ יִרְאָה. יֵשׁ יִרְאָה שֶׁהִיא לְמִטָּה מֵאֵחָבָה כְּגוֹן יִרְאֵת הַעוֹנֵשׁ אוֹ יִרְאָה שֶׁלָּא יִקְבֵּל שָׂכָר. מִשְׁא"כ מִי שְׁעוֹבֵד מֵאֵחָבָה אֵין לוֹ שׁוּם דְּרִישׁוֹת אוֹ בְּקִשׁוֹת הַכֹּל עַל מִנֵּת שֶׁלָּא לְקַבֵּל שָׂכָר. אֲבָל יֵשׁנָה יִרְאָה אַחֶרֶת שֶׁהִיא יִרְאֵת הַרּוּמָמוֹת שֶׁהִיא עוֹלָה עַל מַעֲלַת הָאֵחָבָה. וְעַל זֶה אוֹמַר 'בַּעַל הַעֲקִידָה', שְׁאֲמַר ה' לְאַבְרָהָם אַחֲרֵי הַנִּסְיוֹן הָעִשְׂרִי "עַתָּה יִדְעַתִּי כִּי יִרְאֵת אֱלֹהִים אֲתָה". נִכּוֹן שֶׁמִּסְרִיתוֹת שֶׁל כִּבְשָׁן הָאֵשׁ וְכָל שָׂרָר הַנִּסְיוֹנוֹת הָיוּ בְּבַחֲנֵת יִרְאֵת הַעוֹנֵשׁ וְקִבְלַת שָׂכָר, אוֹ מֵאֵחָבָה שֶׁלָּא עַל מִנֵּת לְקַבֵּל פֶּרֶס, אֲבָל עַתָּה הִגִּיעַ אֲבָרָהָם אֲבִינוֹ לְדִרְגַּת יִרְאֵת הַרּוּמָמוֹת.

מַעֲלֹת ט"ו בַּב

הַגְּמָרָא שׂוֹאֵלֶת (שֶׁם ל' ע"ב) : "בִּשְׁלֵמָה יוֹם הַכִּיפּוּרִים נִחְשָׁב יוֹם טוֹב מִיּוֹחַד כִּיּוֹן שֶׁשֶׁ בּוֹ מַחֲלִילָה וְסִלִּיחָה, יוֹם שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ לִוְחוֹת אַחֲרוֹנוֹת (וְאוֹמַר רִשְׁ"י ב"י"ז בְּתַמּוּז יִרְדַּם מִשָּׁה מִן הַהֵר תַּחֲלִילָה וְשִׁבְרָתָה לִוְחוֹת, ב"י"ח בְּתַמּוּז טַחֵן אֶת הָעֵגֶל וְדַן אֶת הַפּוֹשְׁעִים וְעַלָּה לְמִרּוֹם וְנִשְׁתַּחֲוֶה שֶׁם שְׁמוֹנִים יוֹם, אַרְבַּעִים יוֹם עֵמֶד בְּתַפִּילָה דְּכַתִּיב 'וְאֵתְנַפֵּל לִפְנֵי ה' אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לֵילָה. וְאַרְבַּעִים יוֹם עֵמֶד כְּבִרְאשׁוֹנָה, חֲשֵׁב מִי"ז בְּתַמּוּז עַד יוֹם הַכִּיפּוּרִים וְהוּא לְהוֹ שְׁמוֹנִים יוֹם. וְרִשְׁ"י מֵאֲרִיךְ בְּחִיּוֹשׁ מִסְפֵּר הַיָּמִים) אֵלָּא ט"ו בַּב מֵאִי הִיא ? "וְהַגְּמָ' מְבִיאָה שְׁבַע טַעְמִים לְדַבֵּר זֶה.

א. לְדַעַת ר' יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל : יוֹם שֶׁהוֹתָרוּ הַשְּׁבִטִים לְבֹא זֶה בּוֹזָה (וְאֵין חֵיבוֹ לְאִשָּׁה יוֹרֶשֶׁת שֶׁתַּתְּחִין רַק עִם אֶחָד מִבְּנֵי שְׁבִטָּה).

ב. רַב יוֹסֵף אֲמַר רַב נַחֲמָן : יוֹם שֶׁהוֹתָר שְׁבִט בְּנִימִין לְבֹא בְּקָהֶל (נִשְׁבַּעוּ שֶׁלָּא יִתְּנוּ בֵּת לְאֶחָד מִשְׁבֵּט בְּנִימִין, וְהַסְבִּירוּ שֶׁהַשְּׁבִטָּה חָלָה עַל הַנִּשְׁבָּעִים וְלֹא עַל הַבְּנִיִּים).

ג. רַבָּא בֶר בַּר חֲנָה אֲמַר ר' יוֹחָנָן : יוֹם שֶׁכָּלוּ בּוֹ מֵתֵי מִדְבָּר. מִה הָיוּ עוֹשִׂים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר אַרְבַּעִים שָׁנָה? הָיוּ חוֹפְרִים קְבָרִים בְּכָל עֶרֶב ט"ו בַּב וְכוֹלֵם שׁוֹכְבִים שֶׁם כָּל הַלֵּילָה, וְהָיוּ בְּכָל ט"ו בָּאב מֵתִים כִּי"ב אֵלֶּף (או י"א ט"ו אֵלֶּף) מִיִּשְׂרָאֵל. (עֵינִי תוֹסִי שֶׁם ד"ה יוֹם שֶׁכָּלוּ, בְּבוֹקֵר הִיא כְּרוּז אוֹמַר לָהֶם כָּל מִי שְׁחִי - שִׁיקוּם. כָּל מִי שִׁמַּת הָיוּ מְכַסִּים אוֹתוֹ בַּעֲפֶר. כֵּךְ הָיוּ עוֹשִׂים כָּל שָׁנָה מֵאֵז חֲטַע הַמֶּרְגְּלִים. בְּשַׁנַּת הָאֲרַבְעִים לְצִאֲתָם מִמִּצְרַיִם עָשׂוּ בֵּט' בָּאב כְּמוֹ כָּל שָׁנָה וְהָנָה בְּבוֹקֵר כּוֹלֵם קָמוּ חַיִּים. חֲשִׁשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמָא טַעוּ בַּחֲשׁבוֹן וְהָיוּ אֵינוֹ ט"ו בָּאב וְגַם לְמַחֲרֵת יִשְׁנוּ בְּתוֹךְ הַקְּבָרִים וְשׁוֹב קָמוּ לְתַחֲלִילָה. בְּדָקוּ כֵּךְ אֶת עֲצָמָם כָּל יוֹם עַד ט"ו בָּאב. בִּט"ו בָּאב כְּשִׂרְאָה שֶׁהִלְבֵּנָה בְּמִלּוּאָה, הַתְּבַרֵּר לָהֶם שֶׁנִּמְחַל לָהֶם חֲטָאִם וְעָשׂוּ אוֹתוֹ יוֹם שְׁמַחָה (עֵינִי רִשְׁ"י שֶׁם).

רִשְׁ"י מְפָרֵשׁ שֶׁכָּל הַשְּׁמַחָה הִתְּנָה בִּט"ו בָּאב שֶׁהַקְבִּי"ה לֹא רָאָה בָּהֶם כְּנוֹזְפִים וְדַבֵּר עִם מִשָּׁה רַבְּנָה פָּנִים בְּפָנִים, וְזוּ"ל : "לֹא הִיא הַדִּיבּוּר עִם מִשָּׁה בִּיחּוּד וְחִיבָה דְּכַתִּיב 'וְיִדְבֵּר ה' אֵלָּי לְאִמּוֹר, אֵלֵי נִתִּיחַד הַדִּיבּוּר'. כְּלוּמָר, אֲמַנֵּם יֵשׁ שְׁמַחָה שֶׁלָּא מֵתוּ בְּשַׁנַּת הָאֲרַבְעִים כִּי הַקְבִּי"ה מַחֵל לָהֶם עַל הַשְּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, אֲבָל הַשְּׁמַחָה הִיא רּוּחִנִּית שֶׁחֹזֵר ה' לְדַבֵּר עִם מִשָּׁה בְּחִיבָה.

ד. עוֹלָא אֲמַר : יוֹם שֶׁבִּיטֵל הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה פְּרוֹסִידוֹת שֶׁהוֹשִׁיב יִרְבַּעַם בֶּן נֶבֶט עַל הַדְּרָכִים שֶׁלָּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לְרַגֵּל (עֵינִי מֵהַרְשֵׁ"א בְּתַרָּא קִס"א מִה הַטּוֹב שַׁעֲשֵׂה).

ה. רַב מִתְּנָה אֲמַר : יוֹם שֶׁנִּתְּנָה הַרּוּגִי בֵּיתָר לְקַבּוּרָה (שַׁעֲשֵׂוּ מֵהֶם גִּדְרָה לְכַרְמֵי הָאוֹיֵב. נַעֲשֶׂה נֹס וְהַמִּתִּים לֹא הִסְרִיחוּ, וְנִתְּנָה לְאַחֵר שְׁבַע שָׁנִים לְקַבּוּרָה). וְתִקְנָה בִּיבְנָה אֶת בְּרַכַּת 'הַטּוֹב וְהַמִּיטִיב'. 'הַטּוֹב' - שֶׁלָּא הִסְרִיחוּ, 'וְהַמִּיטִיב' - שֶׁהוֹבָאוּ לְקַבּוּרָה לְאַחֵר שְׁבַע שָׁנִים (עֵינִי גִיטִין נ"ז שְׁבַע שָׁנִים בְּצִירוֹת עוֹבָדֵי כּוֹכָבִים אֶת כְּרַמֵּיהֶם מִדְּמֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּלֹא זָבֵל).

מִלְחָמָה קִשָּׁה הִתְּנָה בְּבִיתָר בֵּין בֶּר כּוֹכְבָא לְרומָאִים וְכָל הַזְּמַן עֵמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּנִיצְחוֹן. הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא תוֹמֵךְ בְּבֶר כּוֹכְבָא שֶׁחֲשַׁב עָלָיו שֶׁהוּא מִשִּׁיחַ (וְנִתְּגַלָּה שֶׁלָּא כֵךְ). אֵךְ הִתְּנָה לוֹ בַּעֲיָה עִם בֶּר כּוֹכְבָא שְׁבַגְאוֹתוֹת אֲמַר "אֵינִי צָרוּכִים אֶת הַעוֹזָרָה שֶׁל הַקְבִּי"ה אֲנִיחָנו יֵשׁ לָנוּ כֹח! אֲנִיחָנו גִּיבּוּרִים!" הִיָּה בְּשָׁמַיִם קִטְרוּג גָּדוֹל עַל עַם יִשְׂרָאֵל וְחַמִּישִׁים שָׁנָה לְאַחֵר הַחוֹרְבָן - חֲרַבָּה בִּיתָר. מִסְפָּרִים חֲזוֹ"ל שֶׁהַבִּידוֹת שֶׁנִּגְרְמוּ לְרומָאִים הָיוּ כָּל כֵּךְ קִשּׁוֹת עַד שֶׁבַעֲרָה בָּהֶם חֲמַתָּה. כִּשְׁנִכְנִסוּ שְׁמוֹנִים אֵלֶּף "קִרְנֵי מִלְחָמָה" (וְהַסְבִּיר רִשְׁ"י "רִאשֵׁי גִיטִיּוֹת תּוֹקְעֵי קֶרֶן וּמִתְאַסְפִּים אֵלֵיהֶם בְּנֵי צַבָּאִם) רומָאִים לְבִיתָר רָצְחוּ וְשַׁחְטוּ אֶת הַיְּהוּדִים עַד שֶׁהָדָם הִלָּךְ עַד הַיָּם, לִפִּי חֲשׁבוֹן חֲזוֹ"ל כְּמַעֲט אַרְבַּעַה מִלְּיוֹן הַרּוּגִים הָיוּ בְּבִיתָר (עֵינִי גִיטִין נ"ז ע"א, נ"ז ע"ב).

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

עקב - תשס"ב - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בלימוד התורה היא לא בהסתפקות במועט אלא להמשיך ולהוסיף יותר ויותר. והרמב"ם אומר: לא נצטוו החכמים והנביאים לימות המשיח אלא כדי שיהיו פנויים מעבודתם וישבו ללמוד תורה, וז"ל: "לא נתאו החכמים והנביאים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בעכו"ם, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיוכלו לחיי העולם הבא כמו שביארנו בהלכות תשובה" (הלכות מלכים פרק י"ב הלכה ד'). הגמרא אומרת (ב"ב ס' ע"ב) שבזמן שחרב ביהמ"ק אמרו לא נאכל בשר כי ממנו מקריבים קרבן התמיד, ולא נשתה יין כי בטל ניסוך יין. אמר להם ר' יהושע בן קרחה אל תאכלו גם לחם כי בטל הביכורים שבחג השבועות. וכן פירות לא תאכלו כי מהם מביאים ביכורים. ענו לו: אפשר בשאר מינים. אמר להם: אם כן אל תשתו מים כי בטל ניסוך המים על גבי המזבח בחג הסוכות. אלא אמרו חכמים סד אדם את ביתו בסיד ומשייר אמה על אמה, זכר לחורבן בית המקדש (ענין שם).

זכר למקדש

הרבה דברים חז"ל תקנו זכר למקדש כגון: נטילת לולב, סידור קערת הסדר עם זרוע, ביצה וכו', כריכת המרור עם החרוסת וכו'. וישנם דברים שתקנו זכר לחורבן בית המקדש, כדלהלן: רבן יוחנן בן זכאי התקין שיהא לולב ניטל במקדש שבעה ימים, ובירושלים ובכל העולם כולו יום אחד. ולאחר שחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי זכר למקדש ליטול לולב שבעה ימים (והנ"מ היא, אם יש לאדם אתרוג חסר, שביו"ט ראשון שהוא מדאורייתא אינו יכול לברך עליו, אבל בחול המועד שהוא מדרבנן יכול לברך עליו. לכתחילה טוב שיהיו כל ארבעת המינים ראויים לברכה). ויש מחמירים ואומרים שהפסוק "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם" מלמד שצריכים לשמוח תוך חומות ירושלים שבעת ימים כדעת הרמב"ם. מורנו ורבנו הרב הגאון הצדיק יהודה צדקה ע"ה, דודי, ראש ישיבת 'פורת יוסף' היה נוהג כל שנה ללכת לכותל המערבי עם לולב ואתרוג. הרב 'ערוך לנר' כותב: אם נטל ארבעת המינים באחת משכונות ירושלים (כגון: בקרית משה) וירד עמם לכותל - צריך לברך שנית "על נטילת לולב". אך הרב יעקב בעל 'ישא ברכה' השיג עליו וכתב: כיצד הרב בעל 'ערוך לנר' שהוא נמצא בפולניא, רצה לחייבו בברכה שנית, שיבוא לאר"י ויפסוק את הלכותיו.

זכר לחורבן בית המקדש

שיור אמה על אמהבש"ע כתוב (סי' תק"ס סעי' א'): "משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונים לעולם בנין מסוייד ומכויר כבנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשייר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד. והלוקח חצר מסויידת ומכוירת (פי' מצויירת) הרי זו בחזקתה ואין מחיבין אותו לקלוף בכותלים". מה שכתב השו"ע בסוף הסעיף שהלוקח חצר הרי זו בחזקתה - זה מדובר בקונה או שוכר בית מגוי (ענין לכה"ח ס"ק י"ב, ולמשי"ב ס"ק ד'). אבל הקונה בית מיהודי - חייב להשאיר אמה על אמה. היינו, לקלוף אמה על אמה ולא יצבע אותו בצבע פה (ענין לכה"ח שם ס"ק ח'). בבית כנסת אין חילוב להשאיר אמה על אמה. י"א: שהחובב להשאיר אמה על אמה הוא - שיהא נראה מולו ממקום שיושב בו. וי"א: מעל פתח הכניסה לבית.

וי"א: ממול הפתח. אך למעשה, העיקר שיניח אמה על אמה לא מסויידת במקום שרוב הזמן נוהג לשבת בו (ענין לכה"ח שם ס"ק י'). השוכר דירה והמשכיר איננו מסכים שיקלף מהקיר את הצבע בשיעור אמה על אמה: שיקח שק בשיעור אמה על אמה (בערך חצי מטר x חצי מטר) ויקבעו על ידי שני מסמרים, וכך כל פעם שיראה זאת יזכור את חורבן בית המקדש.

אסור למלאות פיו שחוק בעולם הזה

כתוב: אסור לאדם למלאות פיו שחוק בעולם הזה אפילו בשמחה של מצוה שנאמר: "אז ימלא שחוק פיני" (ענין שו"ע שם סעי' ה', וכה"ח ומשי"ב שם). הגמרא מספרת (מכות כ"ד ע"א): "יוכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך וכו' פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם (היינו גם ר"ע קרע). כיון

אך בכך לא תמה הצרה כיון שהקיסר הרשע ציווה שיקחו את כל ההרונים וישימו אותם מסביב לכרם שוכבים אחד על השני גדר וחומה. ובדם שלהם השקו את הכרם. כך היו מתי ישראל מוטלים בבזיון עד שבא מלך אחר והתיר להם וניתנו לקבורה. והיה נס שאותם הרונים לא הרקיבו, ולא הסריתו וניתנו לקבורה. ועל כן מברכים ברכת 'הטוב והמיטיב' על יין ולא על לחם (ענין בתוס' ד"ה הטוב בברכות נ"ט ע"ב).

ברכה על הריח

מעיקר הדין הגר ליד מאפיה (כגון ליד מאפיית אנג'ל) ומריח את הריח של העוגות, צריך לברך "שנתן ריח טוב בפת". וי"א: שאין לברך, לכן אין להריח בו (שו"ע סי' רט"ז סעי' י"ד, וענין לכה"ח ולמשי"ב שם). וכן החוזר לביתו ומריח ריח טוב של מאפה עוגה - יברך בלי שם ומלכות "הנותן ריח טוב בעוגות", וזאת כדי שלא יהנה מהעולם הזה בלא ברכה. בברכה על הבשמים יש להבדיל בין מיני, עצי ועשבי. 'עשבי בשמים' - מברך על דבר שהוא עשב כגון נענע. 'עצי' - כגון על הדס. וימיני' - מברך על כל דבר שמסופק מהו, אם עץ או עשב או ריח של בושם שלא יודע ממה מורכב. הבא לביתו במוצאי שבת ויש לו להבדלה יין ונר, אך אין לו בשמים - יכול לברך על בושם, וישכננו מעט על ידו כדי שיראנו ויברך "מיני בשמים". ויש עדות, שבמוצאי שבת מברכים תמיד "מיני" כדי שלא יתבלבלו. וענין לבא"ח (פרשת ואתחנן שנה ראשונה אות ו') שכתב שעל הציפורן מברכים "עצי", וכן נהגו. לעיתים מביאים לבית הכנסת בושם לחלק לקהל כשעולה חתן, וישנם השופכים מהבושם על מטפחת כדי שישאר להם ריח טוב - אך יש בזה איסור מוליד. אלא יניח בכף ידו, ורק אם רואה את מי הבושם בידו מברך. בעל הבא"ח: מחמיר יותר ואוסר לאשה לשים בושם על עצמה ביום שבת, אך הרב הפוסקים חולקין עליו בזה, וכן אנו לא נוהגים בפסק זה, מפני שגופו של האדם מזיע והבושם דרכו להתנדף, ואין בזה איסור מוליד, ואין דין גוף האדם שוה לחפץ כמו בגד. ממשיכה הגמרא בתירוץ (בענין ט"ו באב):

ו. רבה ור' יוסף: פסקו מלכרות עצים למערכה (סיימו מצווה מיוחדת בעבודת המערכה). וז"ל הגמרא:

"רבא ורב יוסף דאמרי תרומיהו שפסקו לכרות עצים למערכה. שתשש כוחה של חמה.

אמר רב מנשיא: דקרו ליה יום תבר מגל, מכאן ואילך דמוסיף יסיף דלא מוסיף וכו'. שמינס עד ט"ו באב היו כורתים עצים למזבח לעצי המערכה והיו מקפידים שלא יהיו בהם תולעים. וכשהחמה בתוקפה אין התולעים עולים בעצים. אחרי ט"ו באב נחלש כוחה של החמה והפסיקו לכרות עצים למערכה, וממילא ישנו זמן לאדם לעסוק יותר ויותר בתורה.

שבירת המגל אומר רש"י: "יום תבר מגל", יום ששברו בו את הגרזן

שכרתו בו עצים לבית המקדש. ולמה שברו? כיון שהגרזן הזה היה קדוש שחתכו בו עצים לבית המקדש. וכל מקום של קדושה צריך להזהר משימוש של חולין.

יש אומרים, ששברו אותו כדי שלא יבואו לכרות עוד עצים ויתבטלו מלימוד תורה.

ז. הלילה נהיה יותר ארוך ואפשר ללמוד בו תורה.

קיום העולם בזכות בני הישיבות

ולא רק בדור זה מדברים כנגד בני הישיבות, בכל דור ודור היה כן, ואינם יודעים שהעולם קיים בזכות לומדי התורה. כל אחד ואחד שיושב ועוסק בתורה אפי' שעה או שעתיים ביום באותו הזמן הוא נקרא 'בן ישיבה'. הרמב"ם (פי"ג מהלכות שמיטה ויובל הלכה י"ג) כותב: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותך, והבינו מדעו להבדל ולעמוד לפני ה' לשרתו ולעבודו לדעת את ה' והלך ישר כמו שעשאו הקב"ה, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני אדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים והיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללוויים. והרי דוד המלך ע"ה אמר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי". השמחה

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

עקב - תשס"ב - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מצאתי בדרשות מהרי"ל ז"ל הלכות עירובי חצרות הובא שם אגב גררא שפעם אחת מתה מושלת המדינה, ולכבודה ציוה המושל שלא לנגן בכל המדינה אותה השנה בשום כלי שיר, ואירע להיות נישואין בישוב אחד תחת ממשלתו תוך אותה שנה ושאל את מהרי"ל אם יעשו נישואין בלי כלי זמר, והורה להם שלא יעשו וכו'. "והלכו מרחק שלוש פרסאות ועשו שם הנישואין בכלי זמר", עיי"ש.

"קיים לנו חכמי ישראל"

מסופר על הרה"ג ר' בן ציון קוניקא ע"ה, בעל 'המאסף', שהיה פעם בבגדאד ואמרו לו: כתוב "קיים לנו חכמי ישראל הם ונשיהם ובניהם". בשלמא הם נחא, אבל מדוע צריכים לברך את נשיהם? ענה להם: אם האשה תהיה חולה לא יהיה אוכל לבעל ולא יוכל ללכת ללמוד. אמרו לו: ומה יהא על הבעל בתי' שלא מברכים אותם, וכי הם ימותו!! ענה להם: כתוב לעיל מזה, שהחודש הזה יהיה לששון ולשמחה ולטובה. ואם ה' יגזור גזירה רעה אז הוא יקח צדיק שיכפר על הדור, אבל כשאנו אומרים שיהא החודש לטובה ולברכה וקיים לנו את חכמי ישראל ממילא הקב"ה לא יקח שום צדיק לכפרת הדור.

עטרת חתנים

כתוב בשו"ע (שם סעי ד'): "וכן גזרו על עטרת חתנים שלא להניח כלל, שנאמר: 'הסר המצנפת והרם העטרה'. וכן גזרו על עטרת הכלה, אם היא של כסף, אבל של גדיל מותר לכלה". חתן שרוצה לשים זר פרחים על ראשו - אסור, ולכלה - מותר.

שירי ערש לתינוק - רק שירי קודש

כתוב בברכ"י (סי' תק"ס): "וראיתאנשים לוקחים ומציירסרע מעשה בענין שלוקחים ועושיםוראיתי בבית חרושת שם יושבים אנשים ונשים וכשמשמעם להם הם שרים ביחד, וזה איסור כאש בנעורת, ומצוה רבה לבטלסומשמע לי מתוך הסוגיה גם אשה שמוזמרת לתינוק לישון, גם זה צריכה להזהר שלא יהא בקול רם שלא ישמעו השכנים. והזהירו חכמי המוסר שלא לומר שירי עגבים לתינוק, שמוליד לתינוק טבע רע, ושומר נפשו ירחק מהם ויזהיר לבני ביתו על זה מאד מאד. ועל כן, צריכים לקנות עבור התינוקות קלטות שיש בהם שירי ערש של קדושה."

ניגון של פסוק כמה פעמים

אומר הרב מהרי"ל: כשלוקחים פסוק "אודך ה' כי עניתני" לשמחת הרעות, התורה חוגרת שק ואומרת עשאוני בני כמין זמר. אבל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וברגלים - מותר. אבל בפסוק שישנו שם ה' יש להזהר מלכופלו כמה פעמים (עיי' לכה"ח ס"ק ל"א וס"ק ל"ב).

"והגיון ליבי לפניך"

השו"ע כותב שהמתפלל הוא ככהן, שאסור לו לשים דבר חוצץ בידיו כגון: כפפות להנאתו (אבל אמרו המפרשים שאם קר לו ואם לא ישים כפפות תקשה עליו הכוונה בתפילה - רשאי להניחם), וכן לא יסחף דעתו מהתפילה, כמו כהן שאם הסחף דעתו מהקרבן, הקרבן נפסל. וז"ל: "והתפילה היא במקום הקרבן ולכן צריך לזהר שתהא דוגמת הקרבן בכונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים. ומעומד דומיא דעבודה, קביעות מקום כמו הקרבנות שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו, ושלא יחוצ' דבר בינו לקיר דומיא דקרבן שחציצה פוסלת בינו לקיר. וראוי שיהיו לו מלבושים נאים ומיוחדים לתפילה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה, ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפילה משום נקיות". בסיום התפילה אנו אומרים "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך". וכתב בעל הבא"ח: על כן יאמר תפילה קודם תפילתו שכל מחשבותיו שיחשוב תוך תפילתו בטלים ומבוטלים.

זהירות מהרהור בד"ת בנוחיות

שלמה המלך במשלי מתאר את היצר הרע "כמלך זקן וכסיל". חכם אחד היה מקשה על כך, בשלמא שייך לומר שהיצר הרע זקן שהרי הוא קיים כבר מבריאת העולם, אבל כיצד ניתן לומר עליו שהוא טיפש והלוא הוא

שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק. אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו, מקום שכתוב בו 'ויהר הקרב יומתי' ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן לכך אני מצחק, דכתיב 'ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיה', וכי מה ענין אוריה אצל זכריה, אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני? אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש', בזכריה כתיב 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים', עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת (ועיי' במהרש"א שם, והרי"ף על עין יעקב).

עריכת שולחן באופן שיחסר מעט

"וכן התקינו שהעורך שולחן לעשות סעודה לאורחים מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת לשם" (שו"ע סי' תק"ס סעי' ב'). דהיינו, בסעודת הרשות שעושה לאורחים משאירים מקום פנוי או בלי צלחת או מקפלים את המפה אבל בשבת או ביו"ט או בסעודת מצוה אין חייבין לעשות כן. ולדעת הרמב"ם אפי' בסעודה של מצוה (עיי' לכה"ח שם ס"ק ט"ז).

לא תענוד אשה את כל תכשיטיה

וכן כל אשה שיש לה הרבה תכשיטים אסור לה לענוד את כל תכשיטיה בפעם אחת, ובכל פעם שהולכת לאירוע צריכה להחסיר תכשיט אחד. כן כתב בשו"ע (שם): "וכן אשה שעושה תכשיטי הכסף והזהב משיירה מין ממניי התכשיט כדי שלא יהיה תכשיט שלם".

אפר על ראש החתן

"וכשהחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת התפילין" (שו"ע שם). והוסיף הרמ"א: "ויש מקומות שנהגו לשבור כוס בשעת חופה" (ועיי' למסכת ברכות דף ל"א ע"א). וכ"כ הבא"ח שופטים ס"ק י"א). כיום יש שלא נהגו בהנחת אפר, אך שוברים כוס מתחת החופה. ומנהגינו לומר לחתן ולכלה שבים חופתם הם צריכים לזכור את חורבן ירושלים, ועל כן החתן ששובר את הכוס יעשה זאת בשברון לב ויאמר בצער "אם אשכחך ירושלים וכו' (עיי' כה"ח תק"ס ס"ק י"ח, כ"א). ואין לומר "ישר כח' וכדו'. ואם אפשר לעשות שניהם היינו אפר מקלה וכן שבירת כוס, תע"ב. מנהג בגדד הוא לקחת את כוס של חרס ולשוברו על הקיר.

"בשיר לא ישתו יין"

כתוב: "בשיר לא ישתו יין". וכן פסק השו"ע (שם סעי' ג'): "ואפילו שיר בפה על היין אסור שנאמר: 'בשיר לא ישתו יין'. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי ה' על היין. הגה - וכן לצורך מצוה כגון בית חתן וכלה הכל שרי". ישנם ההולכים בבקר לאכול במסעדה ושומעים מנגינות ושירים יין, וזאת מחמת שהשעמום גורם להם לשכוח, וזה איסור חמור. אבל הנמצא בסעודת חתן וכלה - מצווה לשמחם ומעלה גדולה יש בדבר. ואף שזו סעודת מצוה ושמחה, מ"מ כשמברכים את שבע הברכות מזכירים את חורבן בית המקדש בברכה "שמח תשמח... משמח ציון בבניה". ואומר הרב כה"ח (שם ס"ק ל"ד): "ושמע מינה בסעודת ברית - אסור. ואינו, ומנהג העולם להקל בכל דבר מצוה, כגון מילה, פדיון הבן, וכיו"ב לומר לשיר שירים גם על היין". את כל שירי הבקשות חברו אותם גאונים עולם ומעלה עצומה להם, וכולם שירי קודש ושבח לבורא עולם.

תזמורת מלאה בחתונות

בירושלים העתיקה היו נזהרים שלא לנגן בהרבה כלי נגינה ולקחו רק תוף בלבד. אבל כיום מקילים בזה ובפרט לשמחת חתן וכלה. ועיי' לכה"ח (אבה"ע סי' ס"ה) שנהגו אם האבל הוא תוך י"ב חודש "שלא מביאים מנגנים לחופה", והוא הקפיד על זה והוסיף: ועל זה סמכתי בחופת בני ה"י שמתה אמו תמ"ה ונשא אשה תוך שנתה והבאתי מנגנים. אחר זמן רב

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

עקב - תשס"ב - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מתוכם ביותר וכיצד קורין אותו כסיל, הרי הוא מכשיל אנשים חכמים ופקחים. פעם הוא הבין זאת בהכנסו לבית הכסא ובלא משים חשב בדברי תורה, ומייד ויצא החוצה, שהה כדי הילוך ד' אמות כדי לזכור הלאה את ההלכה, ונכנס שוב, ושוב התחיל להתפלפל עם עצמו בדברי תורה בנוגע להנהגת בית הכסא, ויצא משם וחגורתו פתוחה וצעק 'כסיל כסיל אבוהו דכסיל!!' ואמר שמאז הבין מדוע נקרא היצה"ר כסיל, כי אם הוא נכנס גם לבית הכסא אז הוא כסיל, ויש לומר לו ששם אין מקומו כלל, ויעזוב אותו לנפשו לפחות שם שא"א להרהר בד"ת, ואם אעפ"כ בא לו יצר הרע שם "יזכור לו יום המיתה".

ועל כן, אם תוך כדי לימודו הלך לנוחיות יעמוד כדי שיעור ד' אמות (כמה דקות) ויכוון דעתו, כדי שלא יהרהר בנוחיות בדברי תורה.

כוונה בטבילה

ההולך למקוה (ערב כיפור, ערב ר"ה), אומר הבא"ח שיטבול כמה טבילות ויכוון בהם כוונת מסוימות. אבל כיום מי יודע לכוון כראוי. ועל כן יאמר הטובל "אני מכוון כמו שכתב בעל הבא"ח בפרשת כי תבא - שנה ראשונה", וזאת כמו שאנו אומרים על דעת האר"י ועל דעת הרשב"י.

ברכת הטבילה

המנהג הטוב ביותר בטבילת אשה הוא שתטבול פעם ראשונה בלי ברכה ושניה בברכה, ואז נרטבו כבר במים [וכמו בטבילת כלים שטוב ללחלח את הידיים לפני טבילת הכלי כדי שיבואו מים גם במקום האחיזה עיין בא"ח מטות שניה ה"ט] ואז בטבילה השניה יגיעו המים לכל מקום. ויש נוהגות לטבול שלש או שבע פעמים, ועל מנהגים אלו נאמר 'אל תטוש תורת אבך', וכל אשה תשאל את אמה כיצד נהגו במשפחתה וכך תעשה - אלא אם כן נישאה לבן עדה אחרת שצריכה לנהוג כמנהג בעלה, ועל כן תשאל את חמותה כיצד נהגו אצלם וכך תנהג.

יש אומרים שאשה מברכת לטבילתה בתוך בית הטבילה כי יש לברך בשעת הטבילה ובמקום הטבילה, על כל פנים נהגו אמותינו ואמות אמותינו לברך בתוך המקוה - למרות שזה מקום זיעה ואסור לברך שם וכמו באמבטיה שאסור לברך שם - והטעם הוא משום שיש בברכת מי המקוה עומק לפחות עשרה טפחים והגישה לשם היא דרך מדרגות, נחשב הדבר לרשות בפני עצמה. וכשמברכת האשה ברכה זאת והבלנית אומרת "כשר" על הטבילה, המלאכים בשמים אומרים כשר. אנחנו אומרים "משנאיך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאוייבים היו לך".

דינו כבולות ואיננו יודעים להלחם באוייב, "שוא תשועת אדם", ולפעמים יש אימת מלכות זרה על המנהיגים, אך למעשה אינם צריכים לחשוש משום אומה מאומות העולם, אלא הם צריכים לדעת מה טוב לעם ישראל וכן לנהוג בלי שום חשש ופחד. אנו מבקשים מבורא עולם שינחמנו, ויחיש גאולתנו ויפדנו מכל אויבנו וצרינו, ונזכה לגאולה, לביאת הגואל ולבנין אריאל, בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

www.harav.org

